

BECKER, Martin G., *Zwischen Tradition und Wandel. Zum Wortschatz des politischen Diskurses in Spanien seit 1976*. Tübingen: Niemeyer (Beihefte zur Zeitschrift für romanische Philologie, 319), 2004, IX+462 p.

Aquesta tesi de la Universitat de Colònia es proposa de mostrar els canvis del vocabulari polític a Espanya en el període de la transició, exactament entre 1976 i 1996, el moment en el qual la victòria del *Partido Popular* mostrava que les dretes podien guanyar eleccions a Espanya i que el canvi polític era possible en totes les direccions en el marc de la Constitució. La tesi es compon

—després d'una introducció ràpida (1-22), que presenta l'estat de les recerques anteriors, descriu el corpus del present treball i traça, en poques pàgines, la situació històrica durant aquest vint anys— de quatre grans capítols. El primer és la part teòrica de l'obra (23-58), el segon presenta sobretot les paraules que acaben en *-ismo*, pensant, d'acord amb altres observadors, que la seva multiplicació és un fenomen que caracteritza el període (59-220), el segon discuteix l'elaboració d'un lèxic modern d'economia i política social (221-345), i el tercer es dedica a la metafòrica política en l'Espanya de la transició (346-410). En la conclusió (411-422), l'autor assaja de sintetitzar els seus resultats. L'índex lèxic (447-456) mostra que la massa lexical presa en observació per l'autor depassa les 950 entrades i és doncs considerable.

En la introducció l'autor constata que si el vocabulari polític a Espanya ha conegut, durant les últimes dècades, un interès gran per part de disciplines científiques diferents, els treballs publicats fan presentacions més aviat estàtiques del lèxic i no reïxen a mostrar-ne les transformacions de què han estat objecte. Altrament dit: s'obliden de la dimensió diacrònica. D'altra banda ell mateix critica el nivell metodològic de la majoria dels treballs, dient que negligeixen les discussions científiques dels tres darrers decennis. La dimensió diacrònica, la vol guanyar utilitzant sobretot dues classes de fonts, els documents principals dels congressos dels partits i els programes electorals dels tres més grans: AP/PP, PSOE i PCE/IU. Hom pot lamentar que no hagi integrat textos de partits de les grans autonomies regionals, que haurien aportat sense dubte algunes matisacions interessants al material, donant al debat estatal prioritats suplementàries i de vegades diverses, però el treball de Becker es concentra als debats al centre del país, i cal dir que amb la massa d'entrades lexicals que ja deu prendre en consideració, un allargament del camp d'observació hauria pogut posar nombrosos problemes pràctics de manipulació del material. Però, aquesta autolimitació (no explicitada) pot generar (lleugeres) distorsions en una visió global de les coses.

En la part teòrica, Becker discuteix les aportacions dels últims anys que li semblen més importants. Això és: la segmentació i la classificació del vocabulari polític que no entra sense problemes en el marc dels lèxics especialitzats, per exemple de disciplines científiques o professionals, perquè conté nivells molt diferents d'especialització, des de les paraules quotidianes amb les quals es pot comentar la política fins al lèxic psicològicament refinat dels polítics i al llenguatge de les disciplines dels especialistes de la recerca científica. El lèxic polític és, segons Becker i els seus predecessors, més complicat. Ell espera poder agafar aquestes diferències utilitzant les investigacions recents sobre formes del discurs efectuades a Alemanya i sobretot a França. Segons la teoria del discurs, "la significació d'una paraula es desenrotlla només en el discurs mateix" (p. 39); amb aquesta posició es veu d'una banda una certa proximitat a les posicions de Wittgenstein (que l'autor cita) però també a la praxemàtica de Robert Lafont (per ex. *La travail et la langue*, París: Flammarion, 1978, i, últimament *L'être de langue*, Limoges: Lambert-Lucas, 2004, que Becker no menciona). Amb aquesta frase l'autor reivindica, amb tota la raó, em sembla, una dinàmica per a la semàntica que les teories més estàtiques no aconseguen. Però, amb la integració de reflexions de la semàntica cognitiva, una part d'aquesta dinàmica aconseguida es perd de seguida, aquesta semàntica considera com a rellevant per a la significació només aquestes informacions que els membres de la comunitat lingüística o discursiva valoren com a "centrals" (p. 55). Naturalment, des d'un punt de vista pràctic, aquesta limitació facilita l'anàlisi, però es pot preguntar si aquesta limitació no evacua un problema teòric important, el de la relació entre pragmàtica i semàntica, del camp de la investigació abans d'entrar-hi. Es podria contestar a aquesta objecció que la qüestió, si és important per la teoria, pot ser negligida del punt de vista de l'anàlisi concreta.

El segon capítol, el més llarg del llibre, observa la proliferació de termes i sobretot de neologismes en *-ismo*. L'autor constata que paraules amb aquesta terminació existien abans de la dictadura però que el seu nombre ha augmentat enormement durant l'època d'observació. A l'interior del mateix capítol mostra també que paraules que tenien un alt prestigi durant la dictadura o també en la segona república, com *doctrina*, *ideologia* o *ideals* desapareixen més o menys ràpidament per a ésser reemplaçades per paraules que (inicialment) no tenien aquest pes històric, com per

exemple *programa*. El mètode de l'autor consisteix a presentar conceptes d'un camp significatiu (ho dic expressament d'aquesta manera per no parlar dels camps semàntics de la semàntica estructural) i les transformacions formals i significatives que es produeixen —un partit polític utilitzant una certa paraula, l'adversari prenent-la en el seu ús amb alguns canvis semàntics o comptant amb la creació d'un altre terme, destinat a “ocupar el terreny” (hom pensa naturalment en la discussió dels anys 70 a Alemanya, quan Kurt Biedenkopf, aleshores secretari general del partit democristià, exhortà el seu partit a “ocupar conceptes” que fins aleshores eren conceptes dels adversaris; sabem que aquesta inversió de la iniciativa estratègica semàntica es produïa a molts països occidentals gairebé al mateix temps). A Espanya, aquests moviments es poden observar des dels dos costats, però durant un llarg període els partits d'esquerra semblaven més inventius (això fa una diferència interessant amb la majoria dels altres països europeus). Només a la fi del període del govern del PSOE, quan aquest ja estava fatigat (diguem-ho així) pel llarg exercici del poder, les dretes podien arrancar-li la iniciativa. Seria inútil enumerar els centenars de conceptes que l'autor presenta d'aquesta manera en la seva trajectòria. Cada vegada pot revivificar un element del debat polític d'aquests anys.

Ho fa d'una manera comparable en el tercer capítol, on es tracta sobretot de mostrar la construcció d'un vocabulari socioeconòmic modern que no havia estat elaborat durant la dictadura; com tots els règims corporativistes, aquesta havia jugat la carta de la “pau social” i de l'anivellament de les contradiccions socials. En aquest camp es mostrava encara més que durant una llarga temporada els partits de les esquerres eren més a prop de les evolucions socials, mentre que la dreta tenia bastants dificultats amb el seu *aggiornamento* d'un pensament corporativista en la direcció d'una ideologia més complexa que acceptava i vehiculava també les contradiccions socials.

L'autor tracta també l'evolució de la metafòrica política; ho fa d'una manera comparable. Aquí també es mostra una gran mobilitat del lèxic, d'una banda per cert sorgida pels canvis socials i polítics profunds de la transició, però de l'altra també pels canvis internacionals cada vegada més ràpids, la fi del “socialisme realment existent” com el poder mundial, la globalització i l'ascensió dels Estats Units a l'únic poder mundial, etc.

La presentació de l'evolució d'amplis sectors del lèxic polític espanyol en castellà dóna al lector una bona impressió d'aquests moviments durant dues dècades amb un material extraordinàriament ric i impressionant. L'autor, dins les recapitulacions a la fi dels diferents capítols, ordena el material presentat i intenta de veure-hi moviments més generals. Intensifica aquest intent en la seva conclusió. Hi pot mostrar diferències generals entre el discurs d'AP, biològic i organicista, però també mecanicista, i els discursos dels partits d'esquerra que prefereixen imatges de sortida i moviment, però també les de la contradicció, i del debat. En el seu conjunt, el llenguatge polític guanyava cada vegada més el caràcter d'un llenguatge abstracte, orientat cap als fenòmens, i diagnòstic i perdia d'aquesta manera elements “arcaics”, com una metafòrica exuberant (p. 419) i la forta càrrega ideològica típica de la segona república (però també de tota l'Europa d'aquest període). El “tecnocratism” del llenguatge polític contribuïa a la convicció general que la “realitat” social seria dirigible (p. 419). La democratització de les estructures polítiques i socials tenia com a conseqüència la creació d'una mena de “koiné” lingüística dels partits i grups democràtics (p. 420). L'autor parla d'una “normalització” del lèxic polític, que no es diferencia gaire de la d'altres democràcies de l'Europa occidental (p. 420/421). D'altra banda constata la mala reputació que té aquest lèxic en el públic i les crítiques que formulen intel·lectuals de tots els camps polítics (p. 421). Naturalment, ens cal preguntar si les observacions crítiques d'escriptors i erudits no s'expliquen en bona part per la insatisfacció de la gent que ha perdut la seva importància en la societat: la democratització, tal com es fa en tots els països, conté un element de desvalorització de les elits tradicionals. Que aquestes no n'estiguin contentes, això es comprèn sense problemes, però potser no contribueix a una perspiciàcia més elevada per la seva part. D'altra banda: no es tractaria d'un fenomen molt més general, i no limitat a l'Estat espanyol, amb la redistribució de les importàncies respectives de les diverses formes de comunicació? La qüestió no troba una resposta fàcil.

A la fi d'aquest treball, interessant i ric en materials de tota mena, subsisteixen nogensmenys dues qüestions: de quina manera l'autor, des de les seves observacions dins els diferents dominis del vocabulari polític, arriba a les seves conclusions, parcials i finals? Naturalment, el lector que acaba de llegir els diferents capítols, té ganes d'aplaudir les remarques sintètiques de l'autor, però aquestes tendències són presentades com simples impressions de l'autor, sense que ell hagi discutit les possibilitats de distorsions, d'errors seus en la interpretació o sense haver plantejat el problema de si els seus materials són realment els més representatius. Potser hauria estat millor discutir això, només breument, d'aquesta manera l'autor hauria estat menys dependent de la nostra confiança. La segona observació seria molt més difícil de satisfer, perquè necessitaria investigacions ulteriors complexes, però la volem presentar tanmateix: si el lèxic de la política a Espanya coneixia en el període observat una "normalització" cap a la situació dels altres estats europeus, no seria necessari provar això per mitjà d'investigacions paral·leles o almenys sondatges puntuals en els lèxics polítics d'altres estats? El sentiment (i l'experiència viscuda) ens diuen que l'autor té raó. Però, i si tenia raó solament a causa dels canvis de les realitats polítiques a Europa i en el món que necessitaven per tot arreu una adaptació del llenguatge polític? Potser aquests moviments es fan veure millor en el període que segueix, el nostre d'avui, la qüestió, em sembla, es podria posar tanmateix. De tal manera, la "normalització" guanyaria potser aspectes suplementaris.

Aquestes qüestions no volen posar en dubte el valor i l'interès del treball de l'autor. Ha acabat una feina immensa i molt útil, i ens permet de comprendre millor el procés de la transició des del punt de vista del lèxic.